

УДК 352:330.342.146:332.146.2

Грень Тарас Ярославович

*аспірант кафедри регіонального та місцевого розвитку
Інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку
Національного університету «Львівська політехніка»*

Hren Taras

*Graduate Student of the Department of Regional and Local Development
Institute of Public Administration
Lviv Polytechnic National University
ORCID: 0009-0003-6793-2443*

DOI: 10.25313/2617-572X-2024-5-9864

ПРОГНОЗУВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

FORECASTING THE EFFICIENCY OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE FIELD OF SOCIAL PROTECTION AT THE REGIONAL LEVEL

Анотація. Вступ. Через широкомасштабне воєнне вторгнення Росії на територію України мільйони громадян покинули власне помешкання та були вимушені обрати місця проживання у більш безпечних регіонах країни. Зважаючи на це, держава бере на себе зобов'язання забезпечувати соціальний захист громадян, які опинилися в складних життєвих умовах, а тому необхідно розробити шляхи удосконалення управлінських механізмів реалізації політики соціального захисту на регіональному рівні, зокрема, шляхом прогнозування ситуації на майбутнє.

Мета статті полягає у з'ясуванні особливостей соціального захисту на регіональному рівні та публічного управління у цій сфері та на цій основі здійснити прогноз ситуації в ній на майбутнє.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правове забезпечення, яке стосується публічного управління у сфері соціального захисту; 2) праці вітчизняних та зарубіжних авторів, які досліджують особливості політики соціального захисту.

В процесі здійснення дослідження було використано наступні наукові методи: теоретичного узагальнення (для характеристики публічного управління у сфері соціального захисту на регіональному рівні); формалізації, аналізу та синтезу (для обґрунтування взаємозв'язків між складовими ефективності публічного управління у сфері соціального захисту на регіональному рівні); логічного узагальнення результатів (формулювання висновків).

Результати. Прогноз економічного та соціального становлення України на 2022–2024 рр. затверджено Постановою Кабінету Міністрів України № 586 від 31.05.2021 р. «Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2022–2024 роки». Вагому роль у процесі прогнозування відіграє врахування значення соціальної безпеки в суспільстві. Як свідчать проведені розрахунки, без впровадження будь-яких змін за лінійним трендом прогнозується збільшення державних видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення населення за 5 років на 404832,1 млн. грн.

Перспективи. В подальшому варто зосередити увагу на формуванні Комплексної системи удосконалення механізмів реалізації політики соціального захисту на регіональному рівні.

Ключові слова: соціальний захист, публічне управління, ефективність, населення, держава, соціальна безпека.

Summary. Introduction. Due to the large-scale military invasion of Russia on the territory of Ukraine, millions of citizens left their homes and were forced to choose places of residence in safer regions of the country. With this in mind, the state undertakes to provide social protection for citizens who find themselves in difficult living conditions, and therefore it is necessary to develop ways of improving the management mechanisms for the implementation of the social protection policy at the regional level, in particular, by forecasting the situation for the future.

Purpose of the article is to clarify the peculiarities of social protection at the regional level and public administration in this area and, on this basis, to make a forecast of the situation in it for the future.

Materials and methods. The research materials are: 1) regulatory and legal support, which concerns public administration in the field of social protection; 2) the works of domestic and foreign authors who investigate the peculiarities of social protection policy.

In the process of carrying out the research, the following scientific methods were used: theoretical generalization (to characterize public administration in the field of social protection at the regional level); formalization, analysis and synthesis (to justify the interrelationships between the components of the effectiveness of public administration in the field of social protection at the regional level); logical generalization of results (formulation of conclusions).

Results. The forecast of the economic and social development of Ukraine for 2022–2024 was approved by Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 586 dated 31.05.2021 «On approval of the Forecast of the economic and social development of Ukraine for 2022–2024». Taking into account the importance of social security in society plays an important role in the forecasting process. As shown by the calculations, without the implementation of any changes, according to the linear trend, an increase in state expenditures on social protection and social security of the population is forecasted for 5 years by UAH 404,832.1 million.

Discussion. In the future, it is worth focusing attention on the formation of a Comprehensive system for improving the mechanisms of social protection policy implementation at the regional level.

Key words: social protection, public administration, efficiency, population, state, social security.

Постановка проблеми. Децентралізація є реформою місцевого самоврядування, яка передбачає передачу влади, повноважень і ресурсів від центрального рівня влади на рівень місцевих громад і органів самоврядування. Вона дозволяє місцевим громадам адаптувати стратегії розвитку та соціальні програми до конкретних потреб і особливостей свого регіону, що сприяє більш ефективному вирішенню місцевих проблем.

Однак через широкомасштабне воєнне вторгнення росії на територію України мільйони громадян покинули власне помешкання та були вимушені обрати місця проживання у більш безпечних регіонах країни. Зважаючи на це, держава бере на себе зобов'язання забезпечувати соціальний захист громадян, які опинилися в складних життєвих умовах, а тому необхідно розробити шляхи удосконалення управлінських механізмів реалізації політики соціального захисту на регіональному рівні, зокрема, шляхом прогнозування ситуації на майбутнє.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Публічне управління у сфері соціального захисту на регіональному рівні та його ефективність є предметом зацікавлення багатьох провідних науковців. Зокрема, варто згадати таких як Горієва Л.А. [5], Кадикало О.І. [1], Кришень О.В. [2], Лихошва О.Ю. [5], Ляшенко Т. [3], Рак Н.В. [5], Свидрук І.І. [4], Сидорчук О.Г. [4], Смирнова І.І. [5], Статівка Н.В. [6], Трунова Г.А. [7] та інші. У своїх працях дослідники розглядають багатоаспектне питання публічного управління соціальною сферою в сучасних умовах, зокрема, з позиції соціальної безпеки.

Проте надзвичайна турбулентність, яка супроводжує сучасне суспільство, дає підстави вести мову про потребу особливої уваги до прогнозування ефективності публічного управління у сфері соціального захисту на регіональному рівні, що зумовило вибір теми даної статті.

Мета статті. З'ясувати особливості соціального захисту на регіональному рівні та публічного

управління у цій сфері та на цій основі здійснити прогноз ситуації в ній на майбутнє.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правове забезпечення, яке стосується публічного управління у сфері соціального захисту; 2) праці вітчизняних та зарубіжних авторів, які досліджують особливості політики соціального захисту.

В процесі здійснення дослідження було використано наступні наукові методи: теоретичного узагальнення (для характеристики публічного управління у сфері соціального захисту на регіональному рівні); формалізації, аналізу та синтезу (для обґрунтування взаємозв'язків між складовими ефективності публічного управління у сфері соціального захисту на регіональному рівні); логічного узагальнення результатів (формулювання висновків).

Виклад основного матеріалу. Прогноз економічного та соціального становлення України на 2022–2024 рр. затверджено Постановою Кабінету Міністрів України № 586 від 31.05.2021 р. «Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2022–2024 роки» [8]. Прогноз напрацьовано Міністерством економіки України, до якого були залучені зацікавлені центральні органи виконавчої влади.

За інформацією Міністерства економіки України, «документ розроблявся, аби отримати бачення, як розвиватиметься економіка до 2024 року, ґрунтуючись на аналізі того, якими були результати економічного розвитку 2020 року, як на процеси вплинула пандемія COVID-19 у 2020–2021 роках, враховуючи, яким чином реалізувалися ключові положення, які містять Програма діяльності Кабінету Міністрів України, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 12.06.2020 № 471, Державна програма, покликана стимулювати економіку, щоб подолати негативні наслідки, які обумовили обмежувальні заходи, введені, щоб не допустити виникнення й розповсюдження COVID-19, яку спричинив коронавірус SARS-CoV-2, на

2020–2022 роки, ухвалена постановою Кабінету Міністрів України від 27.05.2020 № 534, Національна економічна стратегія на період до 2030 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 179, інші програмні та прогнозні акти й обмеження, що продиктовані зовнішніми та внутрішніми факторами економічного функціонування» [9].

У прогнозі береться до уваги те, що в коротко-терміновій перспективі на ринку України, зокрема, утворюватиметься нова бізнес-модель, котра стане значно гнучкішою до змін у середовищі, а також буде динамічно адаптуватися до умов здійснення діяльності. Не тільки зараз, а і в майбутньому, попит на віддалену роботу з боку роботодавця буде загальноприйнятною тенденцією. Підприємства, зокрема ІТ-сфери, фінанси, страхування, консалтинг і, до того ж, торгівля товарами й послугами в онлайн-режимі тощо зможуть обходитися без постійних офісів, тому що працівник зможе виконувати свої посадові обов'язки «онлайн». Водночас поволі зазнаватиме змін і підхід до роботи з працівниками — головним може бути не утримання осіб у штаті, а формування під конкретний запит підприємств завдання, що здійснюватиметься шляхом залучення спеціалістів у відповідній галузі.

В результаті збільшення середньомісячного заробітку має відбутися і номінально, і реально, зокрема повинно бути враховано, що в економічному середовищі згасають інфляційні процеси: номінальний вимір — з 15 258 гривень 2022 року до 19 063 гривень 2024-го, реальний — протягом 2022–2024 років ріст зарплати в середньому буде на рівні 5,4% щорічно. Водночас фіксуватиметься позитивна роль у динаміці, якої зазнаватиме продуктивність праці, матеріальних стимулів, в яких існує зв'язок із процесом подальшого зростання зарплати, та модернізації економічної сфери, яка втілюватиме інноваційні рішення, завдяки чому підвищиться технічний і технологічний виробничі

рівні. У 2022–2024 роках продуктивність праці, за прогнозами, зростатиме в межах 2,2% в середньому щороку (2022 року — 1,7%, 2023 року — 2,3%, 2024 році — 2,5%)» [9].

Вагому роль у процесі прогнозування відіграє врахування значення соціальної безпеки в суспільстві. Складовими соціальної безпеки, що підлягають вимірюванню, за твердженням Свідрук І. та Сидорчук О., є: рівень та якість життя населення, ступінь розподілу ресурсів життєзабезпечення, соціально-трудові відносини, доступність освітніх, оздоровчих, культурних і рекреаційних послуг, соціальний захист, особиста безпека, соціальні ресурси, соціальний капітал, права і свободи [4]. Ці показники слід враховувати при прогнозі ситуації в досліджуваній сфері.

Спрогнозуємо рівень державних видатків на систему соціального захисту та соціального забезпечення громадян на 5-річний термін за умови, що не відбуватимуться жодні зміни, в яких задіяні трендові моделі. Розрахуємо прогнозні значення на 2024–2028 рр. Результати розрахунків подано в табл. 1.

Отже, у 2024–2028 рр. прогнозні значення державних видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення населення збільшуються. На рис. 1 відобразимо динаміку державних видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення населення, з урахуванням розрахованих прогнозних значень.

За прогнозом, державні видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення населення у 2024 р. становитимуть 600602,6 млн. грн, у 2025 р. — 680192,7 млн. грн, у 2026 р. — 759782,7 млн. грн, у 2027 р. — 839372,8 млн. грн, а у 2028 р. — 918962,8 млн. грн. Таким чином, як свідчать проведені розрахунки, без впровадження будь-яких змін за лінійним трендом прогнозується збільшення державних видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення населення за 5 років на 404832,1 млн. грн.

Таблиця 1

Прогнозування державних видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення населення на 2024–2028 рр.

Показник	Період	Вид моделі	RI	Прогноз
Державні видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення населення	2024	$y = 79590,05x + 282242,40$	0,98	600602,6
Державні видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення населення	2025	$y = 79590,05x + 282242,40$	0,98	680192,7
Державні видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення населення	2026	$y = 79590,05x + 282242,40$	0,98	759782,7
Державні видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення населення	2027	$y = 79590,05x + 282242,40$	0,98	839372,8
Державні видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення населення	2028	$y = 79590,05x + 282242,40$	0,98	918962,8

Джерело: результати власних розрахунків

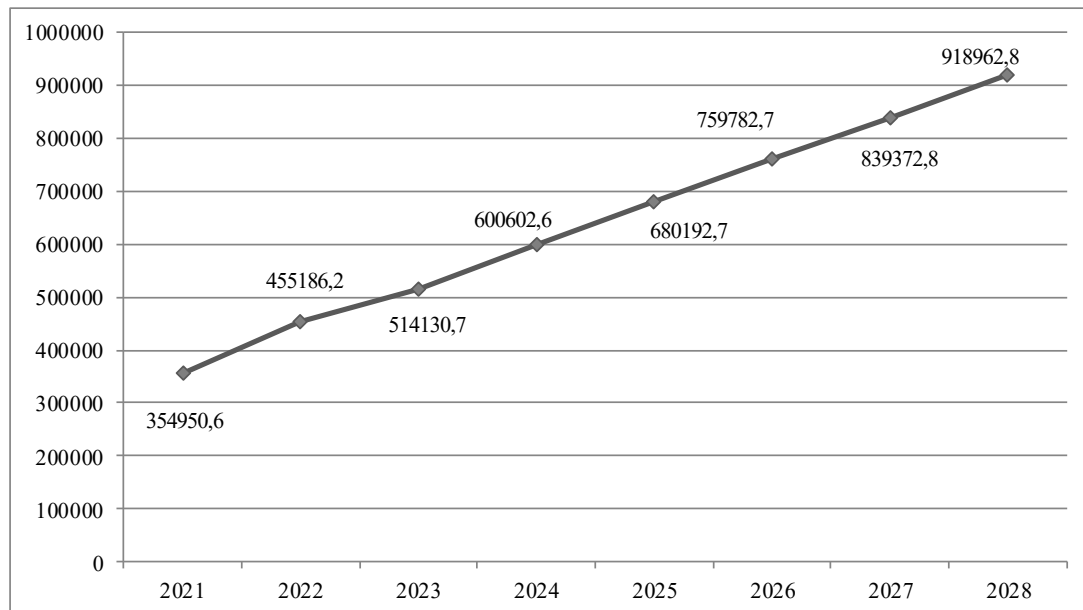

Рис. 1. Динаміка державних видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення населення у 2021–2028 рр., млн. грн

Джерело: результати власних розрахунків

Висновки і перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи усе вищесказане, можемо зробити висновок, що соціальний захист населення має здійснюватися в межах державної стратегії подолання бідності, котра повинна зважати на такі пріоритетні вектори його розвитку: врегулювання законодавчо-нормативної бази, зокрема вирішення спірних положень, а також концентрація всього комплексу регулюючих положень в одному Соціальному кодексі; покращення надання соціальної допомоги, зокрема додержання принципу адресності соціальних виплат із послідовною відмовою від загальних пільг і субсидій; забезпечення умов для гарантування самозахисту населення, іншими словами, можливостей працевлаштування з гідною

реальною заробітною платою; проведення результативного перерозподілу фінансів від крупного бізнесу на користь простих працівників; гарантування однакового фінансування програм соціального захисту, зокрема формування трирівневої пенсійної системи, загальнообов'язкового медичного страхування, зростання значення місцевих бюджетів й органів самоврядування в соціальному забезпеченні, заохочення до благодійних заходів, акцій соціально-етичного маркетингу, соціальної відповідальності бізнесу.

В подальших наукових дослідженнях пропонується зосередити увагу на формуванні Комплексної системи удосконалення механізмів реалізації політики соціального захисту на регіональному рівні.

Література

1. Кадикало О.І. Особливості нормативно-правового забезпечення соціального захисту окремих верств населення в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2021. № 3. С. 126–129.
2. Кришень О.В. Теоретико-методологічні аспекти регіональної соціальної політики в період сучасних трансформацій : дис. ... канд. наук з держ. управл.: 25.00.01. Дніпро, 2020. С. 241.
3. Ляшенко Т. Соціальний захист як складова соціально-трудових відносин: європейський досвід та українські реалії. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України*. 2019. Вип. 2. С. 105–125.
4. Свидрук І.І., Сидорчук О.Г. Оцінювання рівня соціальної безпеки та її відновлення в Україні. № 76. 2024. С. 105–117.
5. Смирнова І.І., Лихошва О.Ю., Рак Н.В., Горієва Л.А. Соціальний захист населення на сучасному етапі: стан і проблеми в Україні. *Економічний вісник Донбасу*. 2020. № 3(61). URL: <http://evd.luguniv.edu.ua/index.php/evd/article/view/190> (дата звернення: 11.05.2024).
6. Статівка Н.В. Соціально-економічне забезпечення реалізації державної політики у сфері соціального захисту учасників бойових дій. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління*. 2021. Вип. 1. С. 208–218.

7. Трунова Г.А. Правові аспекти соціального захисту громадян України в умовах воєнного стану. *Правова держава*. 2022. Вип. 33. С. 456–465.

8. Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2022–2024 роки : Постанова Кабінету Міністрів України № 586 від 31.05.2021. *Верховна Рада України: офіційний вебпортал*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 13.05.2024).

9. Прогноз економічного і соціального розвитку України на 2022–2024 роки. *Міністерство економіки України: вебсайт*. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=77059300-efc0-4c61-8a67-3974e0cd27a5&title=PrognozEkonomichnogoISotsialnogoRozvitkuUkraini> (дата звернення 13.05.2024)

References

1. Kadykalo, O.I. (2021). Osoblyvosti normatyvno-pravovoho zabezpechennya sotsial'noho zakhystu okremykh verstv naselennya v Ukraini [Peculiarities of regulatory and legal provision of social protection of certain strata of the population in Ukraine]. *Actual problems of domestic jurisprudence*, 3, 126–129 [in Ukrainian].

2. Kryshen, O.V. (2020). Teoretyko-metodolohichni aspekty rehional'noyi sotsial'noyi polityky v period suchasnykh transformatsiy [Theoretical and methodological aspects of regional social policy in the period of modern transformations]: dys. ... kand. nauk z derz. upravl. Dnipro [in Ukrainian].

3. Lyashenko, T. (2019). Sotsial'nyy zakhyst yak skladova sotsial'no-trudovykh vidnosyn: yevropeys'kyy dosvid ta ukrayins'ki realiyyi [Social protection as a component of social and labor relations: European experience and Ukrainian realities]. *Scientific notes of the Institute of Political and Ethnonational Studies named after*, 2, 105–125 [in Ukrainian].

4. Svydruk, I.I., & Sydorchuk, O.G. (2024). Otsynuvannya rivnyia sotsial'noyi bezpeky ta yiyi vidnovkrnnnya v Ukraini [Assessment of the level of social security and its recovery in Ukraine]. *Herald of Lviv University of Trade and Economics. Economic Sciences*, 76, 105–117 [in Ukrainian].

5. Smyrнова, I.I., Lyhoshva, O.Yu., Rak, N.V., & Goriyeva, L.A. (2020). Sotsial'nyy zakhyst naselennya na suchasnomu etapi: stan i problemy v Ukraini [Social protection of the population at the current stage: state and problems in Ukraine]. *Economic Herald of Donbass*, 3(61). URL: <http://evd.luguniv.edu.ua/index.php/evd/article/view/190> [in Ukrainian].

6. Stativka, N.V. (2021). Sotsial'no-ekonomichne zabezpechennya realizatsiyi derzhanoyi polityky u sferi sotsial'noho zakhystu uchashnykiv boyovykh diy [Socio-economic support for the implementation of state policy in the field of social protection of combatants]. *Bulletin of the National University of Civil Defense of Ukraine. Series: Public administration*, 1, 208–218 [in Ukrainian].

7. Trunova, G.A. (2022). Pravovi aspekty sotsial'noho zakhystu hromadyan Ukrainy v umovakh voyennoho stanu [Legal aspects of social protection of citizens of Ukraine under martial law]. *Constitutional state*, 33, 456–465 [in Ukrainian].

8. Pro skhvalennya Prohnozu ekonomichnoho i sotsial'noho rozvytku Ukrainy na 2022–2024 roky: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy [On Approval of the Forecast of Economic and Social Development of Ukraine for 2022–2024: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine]. (2021). *Verkhovna Rada of Ukraine: official website*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-2021-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

9. Prohnoz ekonomichnoho i sotsial'noho rozvytku Ukrainy na 2022–2024 roky [Forecast of the economic and social development of Ukraine for 2022–2024]. *Ministry of Economy of Ukraine*. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=77059300-efc0-4c61-8a67-3974e0cd27a5&title=PrognozEkonomichnogoISotsialnogoRozvitkuUkraini> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 13.05.2024